

Volontärbyråns 5 års kalas - 2007

Stockholm september 2007

Volontärbyråns pressmeddelande och resultat från vår nya enkätundersökning
Astrid Utterströms tal, Integrations- och jämställdhetsdepartementet
Ragnwi Warcelinds tal, Socialdepartementet
Bertil Johanssons tal, Svenska Kyrkan, Piteå landsförsamling
Johan von Essens tal, Stora Sköndal

/Volontärbyrån/

Ny undersökning visar på ökat intresse för ideellt engagemang

Ministrarna gratulerar Volontärbyrån till framgångarna på 5-årsdagen!

Den 23 augusti hade Volontärbyrån Öppet Hus och både folkrorelseminister Nyamko Sabuni och kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth kom för att gratulera till framgångarna.

- Det ideella engagemanget har alltid varit stort i Sverige och en viktig del i det demokratiska systemet. Grunden för trygghet och gemenskap läggs i ett starkt civilt samhälle där ideella organisationer utgör en viktig del. Solidariteten i de offentliga välfärdssystemen är ett komplement till ett samhälle som, genom det ideella engagemanget, i högre grad präglas av medmänsklighet, ansvarstagande och idealitet, säger **Nyamko Sabuni**.

- Det är glädjande att se hur Volontärbyrån bidrar till att mobilisera enskildas engagemang genom att hitta passande volontäruppdrag och hur den positiva kraft kommer både volontärerna och samhället tillgodo! Därför vill vi från regeringen gratulera Volontärbyrån på dess 5-årsdag, fortsätter **Nyamko Sabuni**.

En orsak till Volontärbyråns framgångar är att matchningen mellan volontärer och uppdrag utgår från organisationernas verkliga behov, de definierar själva vad de behöver volontärer till. Detta gör att mottagandet av volontärerna blir mycket bättre än om volontären kommit direkt till organisationen och knackat på dörren. Detta är en av anledningarna till att 99 % av dem kan tänka sig att volontera igen.

- Det känns fantastiskt roligt att fira 5-årsjubileum! När jag startade Volontärbyrån kunde jag aldrig tänka mig att det skulle gå så här bra. Speciellt stolt är jag över att ha hjälpt en ny grupp volontärer in i det ideella arbetet. Hela 69 % tar sitt första volontäruppdrag i livet genom Volontärbyrån. Majoriteten är dessutom unga, 72 % är mellan 18-35 år, vilket är en grupp som många frivilligorganisationer annars säger sig ha svårt att komma i kontakt med. Volontärbyrån är en dörröppnare in i det ideella vilket är viktigt för såväl volontärerna, frivilligorganisationerna och samhället i stort, säger **Amelie Silfverstolpe**, Volontärbyråns grundare och verksamhetsledare.

Under sina fem år har Volontärbyrån:

- förmedlat över 11 000 volontärkontakter till drygt 700 frivilligorganisationer i Sverige
  - utbildat fler än 150 volontärsamordnare i hur man attraherar, rekryterar och motiverar volontärer
- Volontärbyrån har också över 2900 personer som väntar på att hitta ideella uppdrag som motsvarar deras önskemål.

Bilaga: Volontärbyrån i korthet & Volontärbyråns volontärundersökning

För mer information, bilder och kontakter:

Amelie Silfverstolpe 0708-345 645 amelie@volontarbyran.org

Vi kan hjälpa er med allt från bilder och statistik till kontakter med volontärer och frivilligorganisationer.

Volontärbyrån förmedlar kontakt mellan volontärer och frivilligorganisationer i Sverige. Kärnan i verksamheten är www.volontarbyran.org. Syftet är att kanalisera människors engagemang till frivilligorganisationerna och hjälpa frivilligorganisationerna att ta tillvara på volontärerna i sin verksamhet. Verksamheten är gratis för volontärer och frivilligorganisationer och finansieras genom samarbeten med kommuner och företag. Volontäruppdragen varierar från läxläsning och telefonjour till styrelseuppdrag, IT-stöd, flyktingguider, matlagning och evenemangshjälp. Verksamheten är ideell och huvudman är Forum för Frivilligt Socialt Arbete (www.socialforum.se).

Volontärbyrån i korthet

Bilaga

Volontärbyrån lanserades av Amelie Silfverstolpe 1 september 2002 med syfte att tillvarata alla de som vill engagera sig ideellt och hjälpa dem att hitta passande frivilligorganisationer. Volontärbyråns arbete finansieras genom samarbeten med kommuner och företag. Den första kommun som satsade på att stödja Volontärbyrån och marknadsföra den lokalt var Stockholms stad. Det första företag som tog hjälp av Volontärbyrån för att hitta lämpliga volontäruppdrag till sina anställda var Skandia som har samarbetat med Volontärbyrån sedan våren 2003. Verksamheten är helt ideell och huvudman är Forum för Frivilligt Socialt Arbete.

Ideellt engagemang är inget nytt i Sverige utan har en lång tradition med grund i de klassiska folkrörelserna. Många verksamheter som nu är kommunala startade på ideell basis, ex. barnavårdscentralerna, hemtjänsten och biblioteken. Det ideella engagemanget är också en viktig del i det demokratiska systemet och en av anledningarna till att det offentliga stödjer frivilligorganisationer på olika sätt. 51 % av befolkningen är ideellt engagerade, i snitt 14 timmar per månad.

Sedan starten har Volontärbyrån:

- förmedlat 11 782 kontakter (+ 2714 sedan 2006)
- hjälpt 716 organisationer att registrera volontäruppdrag (+ 141 sedan 2006)
- 2665 volontäruppdrag (+ 546 sedan 2006)
- 2987 aktiva bevakningar – dvs. personer som väntar på att det ska komma in passande volontäruppdrag
- hjälpt 150 frivilligorganisationer att genomgå Volontärbyråns 3-dagarsutbildning i hur man attraherar, rekryterar och motiverar volontärer

Exempel på aktuella uppdrag

Sociala området

- Grötfrukost för uteliggare – Centrumkyrkan i Farsta
- Läsa skvaller för äldre – Mäster Olofsgårdens hemgård
- Datalärare för invandrare – Livstycket i Tensta
- Telefon- och mailjour för att stötta unga tjejer – Stjärnjouren i Sundbyberg
- Stärka barn och arbeta för deras rättigheter – Rädda Barnen i Rosengård/Malmö
- Kompisstödjare till nyanlända invandrarungdomar – IM Individuell Människohjälp i Göteborg
- Styrelsemedlem – RFSU Uppsala
- Anhörigstödjare – Röda Korset i Kävlinge

Kultur

- Volontärer till Stockholms filmfestival
- Festivalvärd på Afrikansk kulturfestival –Mäster Olofsgården i Gamla Stan 25-26 augusti

Idrott

- Sponsorkontakt – KFUM Volleyboll i Bromma
- Vård/värdinna – Friskis & Sveltis
- Publikvärd eller lotteriförsäljning – Växjö Lakers

Miljö

- Världsnaturfonden WWF-volontärer på bokmässan i Göteborg - dela ut information om "Klimatsmart" iklädd pandadräkt
- Bonde för en dag – Akalla 4H-förening

Sammanfattning av Volontärbyråns volontärundersökning

Undersökningens resultatet baseras på svar från 1236 volontärer som förmedlats från 2002-09-01 till 2007-08-22.

Varje år gör Volontärbyrån en undersökning bland de volontärer som vi förmedlat för att bl.a. undersöka deras motiv till sitt engagemang och vad de får ut av att vara volontärer. Vi försöker också spåra trender inom det ideella engagemanget.

Volontärbyrån har alltid hävdats att man mår bra av att engagera sig och det speglas också i svaren på frågan om vad volontärerna fått ut av sitt engagemang. Volontärerna känner sig behövda, har roligt, får nya vänner samtidigt som de får möjlighet att påverka andras situation. De upplever att de bidrar med sin medmänsklighet och har själva ibland också fått hjälp. För många blir det också en merit som de har användning av i yrkeslivet, något som är speciellt viktigt för många av de yngre volontärerna som är aktiva på arbetsmarknaden.

En ny fråga i årets undersökning visar att över hälften av volontärerna upplever ett ökat intresse från personer i sin omgivning att engagera sig ideellt. Intressant att notera är också den ökning vi ser hos antalet volontärer som uppger att ett av motiven till att engagera sig är att samhället inte fungerar utan att var och en tar personligt ansvar, 43 % av volontärerna svarar detta jämfört med bara 33 % i förra årets undersökning. Kanske kan det vara ett resultat av bland annat den intensiva klimatdebatten och fokus på enskildas ansvar att också agera. Klimatdebatten ligger troligen bakom ökningen av andelen volontärer som vill engagera sig inom miljöområdet, den har ökat från 20 till 28 % sedan förra årets undersökning.

Två tredjedelar av volontärerna anser att det är uppdragets innehåll som är avgörande för att de ska skicka in en intresseanmälan snarare än organisationens värderingar/ideologi. Innan Volontärbyrån startade var det mycket svårt för den som ville engagera sig att få en överblick av vad organisationerna kunde erbjuda för volontäruppdrag.

Hela 69 % tar sitt första volontäruppdrag i livet genom Volontärbyrån. Majoriteten är dessutom unga, 72 % mellan 18-35 år, vilket är en grupp som många frivilligorganisationer annars säger sig ha svårt att komma i kontakt med. Volontärbyrån är en dörröppnare in i det ideella vilket är viktigt för samhället i stort. Dessutom visar forskning på att om man börjar volontera som ung så är sannolikheten mycket högre för att man också volonterar när man blir äldre.

Det råder ingen större skillnad mellan könen i varför de vill engagera sig eller vad de får ut av sitt engagemang, men männen anser i mycket högre utsträckningen än kvinnorna att deras viktigaste bidrag till organisationen är deras yrkeskompetens. Kvinnorna å andra sidan upplever att deras ideella engagemang är mer meriterande i yrkeslivet än vad männen tycker.

Statistik från undersökningen

Volontärbyrån gör skillnad

61 % svarar att Volontärbyrån gjort skillnad för dem i sitt sökande efter volontäruppdrag, 39 % uppger att de hade gått vidare och sökt på annat sätt ändå.

86 % kan tänka sig att använda Volontärbyrån igen för att söka fler uppdrag

51 % har rekommenderat Volontärbyrån till någon annan

69 % är förstagångsvolontärer

69 % av Volontärbyråns användare tar sitt första volontäruppdrag i livet volontärer för första gången, 31 % har volontärat tidigare men använder Volontärbyrån för att hitta nya uppdrag

Matchningen gör att volontären och organisationens önskemål och behov stämmer överens

73 % av volontärerna svarar att uppdraget blev som de hade förväntat sig.

Att vara volontär ger mersmak, i princip alla kan tänka sig att volontera igen

99 % av volontärerna svarade ja på frågan om de kunde tänka sig att volontera igen.

51 % upplever ett ökat intresse för att engagera sig ideellt från omgivningen

51 % av volontärerna menar att de sett ett ökat intresse från omgivningen för att arbeta ideellt

Volontärerna bidrar främst med medmänsklighet men också yrkeskompetens

77 % uppger att deras medmänsklighet är deras viktigaste bidrag

23 % att deras yrkeskompetens är deras viktigaste bidrag

Endast 32 % utgår ifrån organisationens ideologi i sitt val av uppdrag

68 % av volontärerna uppger att det är uppdraget innehåll som är deras huvudsakliga utgångspunkt när de söker

32 % söker uppdrag med organisationens värdering/ideologi som huvudsaklig utgångspunkt

Främsta orsaken till att bli volontär är att man vill skaffa sig personlig erfarenhet (flera svarsalternativ möjliga)

59 % uppger att de ville bli volontärer för att skaffa sig personlig erfarenhet

46 % att det verkade kul

45 % för att de vill hjälpa en viss målgrupp

43 % att samhället inte fungerar om inte var och en tar ett personligt ansvar

42 % att de ville dela med sig av egna erfarenheter

41 % att de ville engagera sig för en viss fråga

38 % att de såg ett behov och ville hjälpa till

36 % att de ville skapa mening i livet

33 % vill inte skänka pengar utan göra något konkret

30 % att skaffa sig yrkesmässig erfarenhet

28 % för att känna sig behövd

11 % volontärer under tiden att de söker arbete

Bara 5 % gjorde det för att döva samvetet

Vad får volontärerna ut av att vara volontär? (flera svarsalternativ möjliga)

69 % känner dig behövda

64 % har haft roligt

56 % har lärt sig mer om hur andra människor har det

56 % har fått kunskap och kompetens de har nytta av i andra sammanhang

48 % har fått möjlighet att påverka andras situation

43 % uppger att det varit en merit i yrkeslivet eller i andra sammanhang

37 % har fått nya vänner

33 % uppger att det har skapat mening i livet

29 % har fått bättre självförtroende

10 % har själva fått hjälp

Vad intresserar volontärerna? (flera svarsalternativ möjliga)

- 65 % vill engagera sig för barn & ungdom
- 50 % för kvinnor
- 43 % för invandrare och flyktingar
- 37 % vill arbeta med internationellt arbete i Sverige
- 31 % vill hjälpa hemlösa
- 30 % vill ta hand om djur
- 28 % inom miljö/natur
- 27 % vill stödja brottsoffer
- 25 % vill engagera sig inom konst & kultur
- 11 % inom idrott

Många volontärer stannar länge i den organisation där de börjar som volontärer

47 % av alla volontärer som fått uppdrag de senaste fem åren är fortfarande aktiva hos den organisation de fick uppdrag. Av dem som ej längre är aktiva har 43 % fullgjort sitt uppdrag. I ytterligare 11 % av fallen avslutade organisationen uppdraget, resten avsåg sig uppdraget pga. av att det tog för mycket tid eller för att det inte motsvarade volontärens förväntningar.

Ålder

Volontärbyrån når en generellt sett yngre målgrupp än genomsnittet av de som volontärer (enligt SCB). En trolig förklaring till detta är dels att yngre använder Internet i högre utsträckning för att söka information men också att det sätt som Volontärbyrån matchar behov och önskemål passar unga som gärna på förhand vill veta vad som förväntas av dem både vad gäller uppdragets innehåll och tidsomfattning.

- 72 % mellan 18-35 år
  - 25 % mellan 36-65
  - 3 % över 65
- Den yngsta vi förmedlat är 13 den äldsta 79

Kön

- 83 % kvinnor
- 17 % män

Sysselsättning

- 52 % arbetar hel- eller deltid
- 31 % studerar
- 4 % är arbetslösa
- 4 % är pensionärer

Utbildningsnivå

- 62 % har högskole-/universitetsutbildning
- 9 % har annan eftergymnasialutbildning

Civilstånd

- 52 % lever i singelhushåll
- 29 % är gifta/sambos utan barn
- 19 % är ensamstående eller gifta/sambos med barn

Majoriteten bor i större ort

- 71 % bor i orter med mer än 100 000 invånare
- 15 % i orter med färre än 50 000 invånare

Inkomstnivå

Snittet för de volontärer som yrkesarbetar är en snittlön på 20-25 000 per månad.

37 % är första eller andra generationens invandrare

63 % har helsvenskt ursprung och 37 % kommer själva eller har minst en förälder som kommer från ett annat land än Sverige, dvs. är första eller andra generationens invandrare. Av dessa har:

25 % nordiskt påbrå (9 % av alla volontärerna)

34 % europeiskt påbrå (13 % av alla volontärerna)

41 % utomeuropeiskt påbrå (15 % av alla volontärerna)

Några skillnader mellan könen

- Både män och kvinnor menar att deras medmänsklighet är deras viktigaste bidrag till organisationen men bland männen så menar en dubbelt så stor andel 39 % jmf med 20 % för kvinnor att deras yrkeskompetens är deras viktigaste bidrag.
- För både kvinnor och män gäller att de främsta orsakerna till att de volontärer är att de vill skaffa sig personlig erfarenhet och att det verkar roligt. Däremot anser männen i dubbelt så hög utsträckning att deras främsta bidrag är deras yrkeskompetens (39 % jmf med 20 % för kvinnorna) och kvinnorna i högre utsträckning att deras främsta bidrag är deras medmänsklighet (80 % jmf med 61 %).
- På frågan vad de fått ut av sitt ideella engagemang är svaren ganska lika mellan könen, de känner sig behövda, har lärt sig mer om andra och har haft roligt. Det som skiljer är att 47 % av kvinnorna anser att det varit en merit för dem i yrkeslivet eller i andra sammanhang medan bara 29 % av männen anser att det varit det för dem.
- Männenns genomsnittsalder är något högre än kvinnornas, 31-35 för männen jämfört med 18-25 för kvinnorna.
- Männen är i större utsträckning än kvinnor yrkesarbetande, 60 % jämfört med 49 % men det beror troligen på att kvinnorna har lägre genomsnittsalder och fortfarande studerar.

Övrig statistik

"Befolkningsstudien" som överlämnades av Sköndalsinstitutet till Regeringen den 15 november 2005.

- 51 % av alla svenskar är engagerade i ideellt arbete. Detta gäller framförallt inom idrott, kultur, fackföreningar/boende och socialt arbete.
- Ca. 20 % av medborgarna är engagerade inom idrottsrörelsen och lika många inom socialt inriktade organisationer
- I snitt lägger volontärerna 14 timmar i månaden på ideellt arbete.
- Män är i högre utsträckning engagerade i fritidsorienterade organisationer så som idrotts-, friluft- och jaktföreningar.
- Kvinnor är i högre utsträckning engagerade i socialt inriktade organisationer, bl.a. humanitära hjälporganisationer, kyrkan, invandrарorganisationer, nykterhetsorganisationer och kvinnoorganisationer.
- Totalt utförs ca 350 000 årsheltidsarbeten på ideell basis varje år, det är lika många timmar som i Sveriges tio största företag.

"Den Ideella Sektorn. Organisationerna i det civila samhället" av Filip Wikström, Tommy Larsson (2002)

- Det finns 200 000 föreningar i Sverige.
- Sammanlagt har svenskarna 32 miljoner medlemskap i olika frivilligorganisationer.
- Värden av de ideellt producerade tjänsterna beräknas till 150 miljarder per år.
- Inom sektorn finns förutom volontärerna 150 000 anställda på hel- eller deltid, vilket utgör 2,5 % av den totala arbetskraften i Sverige.
- Dessutom omsätter den ideella sektorn 150 miljarder kronor per år vilket är ca 4 % av BNP.

Fakta från Demokratiutredningen SOU 1999:84

- Snittvolontären som engagerar sig i frivilligt socialt arbete är en välutbildad kvinna i övre medelåldern.
- Vanligast är att arbeta med styrelsearbete och administration följt av penninginsamling och på tredje plats kommer direkta hjälpinsatser.
  - 25 % av svenskarna har styrelseuppdrag i någon förening.
  - Ökningen av volontärengagemang i Sverige har framförallt skett inom socialt inriktade organisationer. 17 % av männen och 26 % av kvinnorna i Sverige är engagerade i frivilligorganisationer med social inriktning.
  - En halv miljon svenskar per år uppger att de fått något slags stöd från en socialt inriktad frivilligorganisation.

REGERINGSKANSLIET

Det talade
ordet gäller

2007-08-21

Integrations- och
jämsällldhetsdepartementet

Volontärbyrån 5 år; värdet av ideellt engagemang som ett informellt lärande, EU-målen samt positiva erfarenheter av volontärutbyte för unga.

Till att börja med vill jag gratulera volontärbyrån på femårsdagen och tacka för möjligheten att komma hit och säga några ord.

Jag heter Astrid Utterström och är ställföreträdande enhetschef på den ungdomspolitiska enheten på Integrations – och jämsällldhetsdepartementet. Jag har alltså förmånen att arbeta med frågor som rör ungdomar och ungdomars livsvillkor. Mitt fokus kommer därför att vara just detta. Och ungdomars ideella engagemang och volontärverksamhet.

Unga har, i motsats till vad som ibland sägs i media, ett stort samhällsintresse och engagemang. Men unga visar kanske inte alltid det på samma sätt som äldre generationer. Unga väljer inte alltid traditionella former för att organisera sig eller för att arbeta ideellt. Ur det perspektivet är det spännande och kanske ingen slump att så många unga vänder sig till volontärbyrån.

I Sverige lever 9 miljoner människor och av dem är 1,5 miljoner mellan 13 och 25 år. Det är dessa ungdomar som är den nationella ungdomspolitikens målgrupp.

Ungdomars möjlighet till inflytande och delaktighet är ett av de viktigaste och högst prioriterade områdena inom svensk ungdoms- politik. Det innebär att unga ska tas tillvara som den resurs de är och ungas behov ska tas på allvar och bemötas med respekt.

Förra veckan presenterade Ungdomsstyrelsen en rapport *Ung idag 2007* som innehåller indikatorer för att beskriva ungdomars levnadsvillkor i olika avseenden. Den samlade bild som framkommer i rapporten är att utvecklingen för ungdomar är positiv på många områden, framför allt vad gäller ungas inflytande och delaktighet samt ungas möjligheter till egen försörjning.

Vad gäller inflytandefrågor har, enligt Ungdomsstyrelsens rapport, över hälften av landets kommuner något särskilt inflytandeforum för ungdomar.

Det är glädjande att ungas valdeltagande ökade i valet 2006. Valdeltagandet låg på 75.6% och ökade med drygt 5% bland förstagångsväljarna jämfört med riksdagsvalet 2002. Unga kvinnor i åldern 22-24 år stod för den totalt sett största ökningen av samtliga röstande, en ökning med 9%, jämfört med föregående val.

Dessutom nominerades och valdes fler unga i samband med 2006 års val, än tidigare. Även skolvalet 2006, som arrangerades av Ungdomsstyrelsen, slog rekord i antal deltagare.

Studier visar att det bara är USA, Norge och Nederländerna som har en befolkning som i lika stor utsträckning som i Sverige gör insatser i eller utanför ideella organisationer. Även värderingsmässigt har det frivilliga arbetet ett mycket starkt stöd i Sverige.

Ett mångfacetterat föreningsliv som ger medborgarna möjligheter till deltagande, inflytande och delaktighet är en bas för demokratin.

Därför är det viktigt att hitta vägar och möjligheter att stärka ungas inflytande på alla nivåer i samhället och att arbetet med att utveckla formerna för ungas inflytande fortsätter.

EU samarbetet på ungdomsområdet har stärkts under senare år. Sedan EU kommissionen 2001 publicerade sin vitbok *Nya insatser för Europas ungdom*, har ministerrådet antagit fyra prioriterade områden inom ungdomspolitik, varav ungas inflytande och volontärverksamhet är två.

I januari 2007 redovisade Sverige en nationell rapport hur man arbetat för att uppnå målen kring volontärverksamhet. Rapporten redovisar bl.a. att över hälften av alla svenskar är engagerade i någon form av frivilligt arbete i eller utanför föreningslivet. Bland unga mellan 16 och 29 år arbetar omkring 40 procent ideellt i någon form.

EU-programmet Ungdom som var kraft under åren 2000–2006 gav huvudsakligen stöd åt ungdomsutbyten och volontärtjänst för ungdomar. Programmet var unikt i det att det inte krävde några förkunskaper och att det vände sig till alla ungdomar med en prioritering av de som i övrigt hade begränsade möjligheter att få en internationell erfarenhet.

Ungdomsstyrelsen var nationellt programkontor för det tidigare och nuvarande EU programmet. Centrum för internationellt utbyte (CIU) och webbplatsen Mytellus erbjuder också information och erfarenheter angående volontärarbete bland unga.

Under perioden 2000-2006 har 21 400 ungdomar i Sverige deltagit i 2100 projekt till ett belopp av 12,7 miljoner Euro, varav 33% av medlen har gått till volontärtjänst.

Programmet utvärderades i maj i år. Både den utvärderingen och Sveriges rapportering av EU:s volontärmål visar på att volontärarbete har stora positiva effekter.

Enligt utvärderingen tycker ungdomarna själva att volontärarbetet i första hand givit effekter på ett personligt plan, genom att de stärkt sitt självförtroende, sin mognad och självständighet. Men volontärarbetet har även erbjudit sociala kontakter och nya kunskaper om andra länder.

Tillsammans har detta givit en värdefull mix som gjort att nya möjligheter öppnats för de ungdomar som deltagit.

Linda Strandenhed säger efter ett års volontärtjänst:

”Efter ett helt år i Nordirland känns det nu mer och mer som om jag befunnit mig i Tir-na Nog`th, kelternas berömda sagorike, där tiden upphävs och verklighetens lagar inte stämmer. För nu när jag är hemma igen är allt här nästan som vanligt – men jag har förändrats”.

Malin Edin, som också varit på Nordirland skriver: ”Om Du funderat på att åka iväg, gör det! Det är en upplevelse för livet Du får det unika tillfället att lära känna andra kulturer på nära håll, men också lära Dig mer om Ditt land och dess kultur.....man kan aldrig veta vad valet egentligen för med sig, men det är det som gör det hela så spännande!”

Utöver positiva effekter som stärkt självförtroende och större nätverk, bättre förståelse för andra länder och kulturer påverkas också möjligheterna i arbetslivet hemma på ett positivt sätt.

Det handlar både om att utvecklas som person och att arbetsgivare ser det som en merit att den sökande har varit volontär utomlands.

Många unga som fått sin första arbetslivserfarenhet utomlands genom volontärverksamhet har gått vidare till studier eller arbete när de kommit hem, istället för att återgå till arbetslöshet eller försörjningsstöd. Sju av tio menar att volontärtiden har påverkat deras situation till det bättre.

Till de positiva effekterna kan också räknas att volontärerna fått en ökad förståelse för andra. Genom nya perspektiv på sig själva och Sverige har ungdomarna blivit beredda att avvika från gamla mönster och pröva nya utmaningar. Samtliga intervjuade menar exempelvis att de kan tänka sig att jobba eller studera utomlands.

Den här praktiska sidan av internationaliseringen återkommer även i det faktum att i stort sett alla menar att de känner ökad samhörighet och gemenskap med övriga Europa och att deras engagemang i EU har ökat tack vare volontärverksamheten.

Det är också vanligt att de som varit volontärer efteråt sprider sina erfarenheter och sin kunskap vidare, genom olika typer av informationsinsatser. Även denna verksamhet ingår i EU programmet.

Uppföljaren, det nya EU programmet ”Ung och aktiv i Europa” som gäller för åren 2007 till 2013 ger även det möjlighet till ungdomsutbyten och att göra volontärtjänst. Ca 20 mkr kommer att fördelas årligen.

De kunskaper, upplevelser och erfarenheter som volontärutbyte eller deltagande i ideellt arbete ger är också en form av lärande, men som sker utanför det formella utbildningssystemet.

Inom EU pågår just nu ett arbete för att utveckla metoder för att erkänna det icke formella och informella lärandet för ungdomar.

Avslutningsvis. Att främja frivilligt arbete bland ungdomar är viktigt för att ta tillvara och stärka engagemanget för samhället och demokratin.

Det är tydligt att ett samspel mellan den offentliga och ideella sektorn behövs för att ta till vara människors egen förmåga och för att vi tillsammans skall kunna forma det samhälle vi vill ha.

Vi har ett gemensamt ansvar och en stor möjlighet att tillsammans ta itu med framtidens utmaningar.

Återigen ett stort grattis till en betydelsefull verksamhet, till 5 årsdagen och med hopp om ett fortsatt gott samarbete!

**Tal av Statssekreterare Ragnwi Marcelind vid Volontärbyråns
femårsjubileum den 23 augusti 2007 i Stockholm**

Tack för möjligheten att delta i ert jubileum!

Jag heter Ragnwi Marcelind och arbetar som Statssekreterare för
Folkhälsominister Maria Larsson på socialdepartementet.

I likhet med övriga talare vill jag gratulera Volontärbyrån på 5-årsdagen.

Jag är själv uppvuxen i folkrörelsen – inte minst genom mina föräldrars
engagemang i olika folkrörelser men också ett aktivt arbete i nykterhetsrörelserna.

Senare i livet kom jag att arbeta inom DKSN-Ria som föreståndare under ett antal
år och då knöts kontakterna med nykterhetsrörelserna ytterligare.

Alla vi som har ett ursprung och en bakgrund i frivilligorganisationernas arbete,
vet att folkrörelserna har betytt mycket, för vårt land och enskilda individer. Inte
minst genom att människor som engagerat sig har upplevt en guldkant på sin
tillvaro men också varit med och bidragit med engagemang där inte stat,
myndigheter eller kommuner tagit sitt fulla ansvar eller räckt till.

På tal om Guldkant låt mig berätta om Guldkanten i Gävle....Guldkanten har
funnits i tio år. Minst 40 volontärer möts varje onsdag. Volontärerna kommer från
olika frivilligorganisationer som samordnats av en kultursamordnare. Detta
fantastiska samarbete leder till att 100 – 130 personer inom mitt ansvarsområde,
äldreomsorgen - exempelvis kan tas ut på tipsrunda.

Man gör arrangemang på advent, valborg, midsommar, gubbträffar, gympa, bingo,
dans etc. Alla onsdagar denna sommar har man ordnat trädgårdsträffar med olika
artister som medverkat. Att bidra till att skapa en guldkant men också att uppleva
en guldkant på tillvaron på grund av sitt engagemang.

Jag tror att vi alla är överens om att den svenska folkrörelsetraditionen är unik. Enligt Volontärbyråns egna uppgifter på hemsidan så deltar 51 procent av befolkningen aktivt i frivilligt engagemang för andra människors bästa. I snitt lägger tex. volontärerna 14 timmar i månaden på ideellt arbete.

Mer än hälften av svenska folket anger att de någon gång under året deltagit i sammanhang som ideella sektorn tagit initiativet till. Detta engagemang vill vi värna och ta tillvara.

Samtidigt så ska vi komma ihåg att det ändå – trots denna positiva bild som jag beskrivit - i verkligheten är så att var fjärde medborgare är passiv i samhällslivet och står utanför ett kontinuerligt socialt nätverk. Dessa personer deltar inte i något föreningsliv eller informella frivilliginsatser. Det ger oss en annan bild som pekar på ensamhet och utanförskap som det är såväl det offentliga, enskilda medborgares som föreningslivets uppgift att bryta.

Många av oss, som träffas här idag för att fira Volontärbyrån, är alla engagerade och övertygade om att demokratin totalt sett inte klarar sig utan folkets egna sammanslutningar som föreningar, trossamfund, kooperativ och stiftelser – det som många kallar deltagardemokratin.

Valda parlament och andra grundläggande offentliga institutioner är viktiga. Ett samhälle behöver rättsväsende, utbildningsväsende, Men för att ett samhälle ska stå starkt, fordras byggande av gemensamma, delade värderingar. Det bygget kan bara åstadkommas av att många genom frivilliga insatser gör gemensam sak för det gemensamma bästa.

***

Genom åren har frivilligrörelsen sätt att organisera sig sett olika ut. Det vi nu ser exempelvis genom volontärbyråns arbete är unikt och framåtsyftande. Man blir glad då man läser om alla de nästan 12 000 förmedlade volontärkontakterna.

Samtidigt vet vi att det är en balansgång för frivilligrörelsen att behålla sin fria struktur och inte blir för cementserad och stelbent. Detta för att behålla sin attraktionskraft på den enskilde.

***

Inom det sociala området finns en oerhörd mängd frivilliga organisationer. Vi sätter ett enormt värde på all kraft, engagemang och kunnande som kommer ur dessa organisationer. Historiskt har det ju ofta varit så att frivilliga organisationer satt fingret på ett socialt problem, inlett en verksamhet och sedan har det offentliga tagit över. Jag vill betona att det inte finns någon agenda från mitt departements sida att ta över er verksamhet - tvärtom! Det finns snarare verksamheter som kommuner och landsting inte klarar av på ett tillräckligt bra sätt utan som med fördel kan skötas bättre av frivilliga organisationer..

En stor del av arbetet med hemlösa, narkomanvården, nykterhetsarbetet, stöd till barn och ungdomar, påverkan av och stöd till föräldrar, suicid-prevention är exempel på det. De ideella insatserna är en kraft som inte kan dirigeras uppifrån, men som kan stödjas på ett positivt sätt av statsmakterna.

Regeringen vill därför involvera och samverka med det civila samhället och frivilligorganisationerna på ett tydligare sätt. Dessa organisationer har ett djupt engagemang och ofta väl utvecklade stödmeter.

Vi vill bygga vår politik på insikten om att det, som vi brukar kalla det "offentliga" omöjliga kan klara välfärdsbygget utan frivilligsverige.

***

Den svenska välfärden står inför förändringar och utmaningar de närmaste åren. Den ideella sektorn har en mycket viktig roll för att tillsammans med det

offentliga möta dessa utmaningar. Det kräver dock en ordnad diskussion om hur roller, ansvar och resurser skall fördelas mellan det offentliga och det ideella. Tydliga spelregler behövs för att skapa en sammanhållen satsning från det offentliga som bygger på respekt för organisationernas egna idéer och värden, respekt för deras möjlighet att planera. Men också för deras frihet att också vara kritiker utan att drabbas ekonomiskt av det.

Därför är det viktigt att ha spelreglerna klara för sig. Regeringen håller nu på med arbetet att fram en policy - en slags överenskommelse - mellan staten och den ideella sektorn – för vår del den del som är verksam på det sociala området. Vi överväger också en försöksverksamhet med lokala överenskommelser.

Av regeringsförklaringen: framgår tydligt vilken vikt som fästs vid det civila samhället. Det står att "**Grunden för trygghet och gemenskap läggs i ett starkt civilt samhälle.**"

Inom socialdepartementets område vill vi förstärka såväl småföretags som frivilliga organisationers möjligheter att bidra t ex när det gäller hemtjänst och annan omsorg för äldre och funktionshindrade. Valfrihetsutredningen har ju ett starkt fokus på att fler än kommunerna ska kunna erbjuda omsorg om de äldre. Och det är för att få impulserna från frivilligsverige in i äldreomsorgen som vi utsett Thorbjörn Larsson till utredare om värdighetsgarantin inom äldreomsorgen.

***

En ekonomiskt viktig sak för alla ideella verksamheter är att det blir lugn och ro för stiftelserna. De skattejuridiska villkor ska vara tydliga och överskådliga, så att stiftelserna kan bidra ekonomiskt till frivilligsverige.

Den 20 juni 2007 beslutade regeringen att tillsätta en särskild utredare som ska se över bestämmelserna om inkomstbeskattning av stiftelse, ideella föreningar, registrerade trossamfund och vissa andra juridiska personer.

Uppgiften är att utarbeta ett modernt och ändamålsenligt system för beskattningen med enkla och likformiga regler. Uppdraget ska redovisas den 30 juni 2009. Jag vill också peka på en utredning som jag hoppas kan ge bättre villkor, nämligen "Den statliga folkrörelsepolitiken i framtiden". En utredare ska bl.a. ge förslag på bidragsgivning och annan finansiering av folkrörelser och övrigt föreningsliv. Utredningen presenterar sitt förslag den 30 september 2007.

På departementet arbetar vi också vidare med Sveriges strategirapport för social trygghet och social delaktighet. De mål som Europeiska rådet i Nice fastställt för arbetet, är även den nya regeringens mål:

1. underlätta deltagande i sysselsättning och allas tillgång till resurser, varor, tjänster och rättigheter
2. förebygga risken för utestängning
3. agera för de mest utsatta samt
4. mobilisera samtliga relevanta aktörer

Regeringen antog rapporten den 3 juni 2007.

I vårt arbete med det alkohol- och naroktikaförebyggande arbetet så kommer inriktningen mot frivilliga organisationer att vara mycket tydlig. Jag tror aldrig vi kan få bukt med supandet och narkotikan om inte hela det civila samhället engageras.

Under hösten arbetar vi med en folkhälsopolitisk proposition. I det arbetet kommer också samarbete med friv.org och förväntningarna på er att vara höga. Den kommer bland annat att innehålla ett förstärkt föräldrastöd under barnets hela uppväxt, åtgärder mot fetma samt förebyggande av självmord.

Avslutningsvis

En särskilt glädjande idé är Volontärbyrån. Er förmedling, som hjälper frivilliga ska hitta fram till lämpliga uppgifter och olika verksamheter ska hitta frivilligarbetare.

Förmedlingstjänst för frivilligarbetare finns i många kommuner på äldreområdet, men vi välkomnar att det kommer till stånd på hela välfärdsområdet.

Tack för ordet!

Bertil Johansson,
Stiftsadjunkt för idealitet och frivillighet
Luleå Stift
090-18 20 50, 070-601 09 31

Tal vid Volontärbyrås 5-årskalas

Det är himmelens roligt att vara här

Det är himmelens roligt att ha anledning att vara här, för att använda en vokabulär med knytning till det sammanhang där jag själv hör hemma, Svenska kyrkan. Organisationen Svenska kyrkan har ju inte alltid haft en helt tydlig eller självklar koppling till strukturer för idealitet och frivillighet. Men nu håller detta på att ändras och frågor om delaktighet folkligt engagemang har kommit mer i centrum. Den tjänst som jag själv har som ”stiftsadjunkt för idealitet och frivillighet”, är ett exempel på den förändringens vind som blåser.

År 2000 skedde en viktig strukturell förändring i Svenska kyrkan. Då övergick kyrkan från att vara en statlig myndighet, till att bli en aktör inom den ideella sektorn. Därmed kan man säga att Svenska kyrkan blivit och är den utan jämförelse största medlemsorganisationen i Sverige, med över 7 milj. medlemmar. Den förändringen har också gett oss anledning att på nytt reflektera över vad det är att vara kyrka och hur kyrkans närvaro bäst tar gestalt i vår samtid.

En tillbakablick över de senaste 50 -75 åren visar att frågor om idealitet och medlemsengagemang inte har varit särskilt högt prioriterade i Svenska kyrkans ledningsstrukturer. Nu ser vi att en tydlig förändring håller på att ske på detta område. Det puttrar lite över allt kring frågor om delaktighet, medlemsengagemang, idealitet och frivillighet. Själv har jag fått stå med i den processen, bland annat genom att under tre år leda ett projekt i Luleå stift med inriktning att stärka idealitet och frivillighet i det lokala församlinglivet. Projektets slutrapport fick namnet ”Församlingens största resurs är dess egna medlemmar”, och syftar till att tydliggöra att det är människor som bäst gestaltar en miljö av närvaro, öppenhet och hopp.

Det som nu pågår i vår kyrka är en process som vill synliggöra, bekräfta och lyfta det ideella engagemanget som en positiv kraft. Den kraften måste beredas betydligt större plats än vad som hittills har skett inom Svenska kyrkan. Processen rymmer i sig en mental omorientering när det gäller verksamhetsinriktning i Svenska kyrkan. Vår kyrka har under lång tid varit präglad av ett förhållningssätt där det i allt väsentligt är de anställda som producerar den kyrkliga verksamheten. Med ett sådant förhållningssätt blir lätt den folkliga rollen att vara den passiva målgruppen för verksamheten. Det är roligt att kunna säga att det nu pågår många olika processer för att råda bot på detta. Det handlar om att öka delaktigheten och bereda rum för människor som vill göra meningsfulla insatser och bli delaktiga genom ideellt engagemang i sin egen kyrka.

Ungefär samtidigt som Volontärbyrån kom till, bildades också "Ideellt forum i Svenska kyrkan", ett nationellt nätverk med den uttalade målsättningen att "stärka delaktigheten i det lokala församlinglivet". Nätverket har hittills drygt 20 huvudmän. Det är ett antal stift och andra inomkyrkliga organisationer inom Svenska kyrkan. Ideellt forum är en mötesplats för de många sammanhang som på olika sätt arbetar med frågan om att stärka det folkliga engagemanget och öppna för ideellt engagerade i kyrkans sammanhang.

Ett under att vi nått kontakt med Volontärbyrån

Det är också inom Ideellt forum i Svenska kyrkan som kontakten med Volontärbyrån har utvecklats. Jag skulle nästan vilja säga att det är ett "under" att vi så tidigt fick en konstruktiv relation till Volontärbyrån. Den kontakten har tillfört mycket av input och inspiration. Här finns det ett okomplicerat tänkande kring "engagemangets positiva kraft" som har varit både inspirerande och utmanande för vår process i Ideellt forum.

Rätt tidigt började vi också tillsammans reflektera över vilka vägar som kunde väljas för att involvera Volontärbyråns arbetssätt i Svenska kyrkan. Det har tagit sin tid, men nu har det skett ett genombrott då Kyrkostyrelsen har beviljat ett anslag på 2,5 miljoner till ett 3-årigt utvecklingsprojekt som syftar till att involvera Volontärbyråns arbetssätt i Svenska kyrkan. Projektets namn är "Volontärbyrån i Svenska kyrkan" och har sitt centrum i Piteå landsförsamling och Luleå stift. Det är dessutom ett samarbetsprojekt med Ideellt forum i Svenska kyrkan, Sensus och Volontärbyrån. Tanken är att vi genom detta projekt ska kunna skapa en enkel struktur och ett verktyg som underlättar för de lokala församlingarna att synliggöra, konkretisera och inbjuda till ideella insatser i församlingen. Tanken är också att verktyget så snart det är möjligt ska vara tillgängligt för varje församling inom hela Svenska kyrkan. Visst är detta spännande? Ett redskap i processen mot ökat folkligt engagemang i Svenska kyrkan.

Naturligtvis är det anslag som kyrkostyrelsen gett projektet viktigt i sig. Själv ser jag det än viktigare är att kyrkostyrelsen genom sitt beslut bekräftat inriktningen, att idealitet och frivillighet är en viktig utvecklingsväg i framtidens kyrka.

Vi tror att Svenska kyrkan kan spela en än viktigare roll i vårt samhälle om man finner nya former som öppnar för människors ideella insatser. Vi tror också att många fler kommer att känna sig hemma och delaktiga i kyrkans liv om de upplever sig efterfrågade, medräknade och behövda. Att skapa sådana sammanhang är en angelägen inriktning för den folkkyrka som valt ledorden närvaro - öppenhet - hopp som riktningssgivande för sin existens. Det är där människor känner sig hemma, medräknade, behövda som man tillsammans bäst skapar sådana miljöer.

Min erfarenhet är också att allt fler strukturer inom Svenska kyrkan börjar se sambanden mellan delaktighet och hemkänsla. Där man är efterfrågad och bekräftad trivs man och mår bra. Det finns också en ganska entydig strävan efter att finna former som främjar detta i de lokala församlingarna. Men Samtidigt är min erfarenhet att man på många håll upplever sig sakna idéer och verktyg som underlättar för att sådana miljöer växer fram. Volontärbyrån i Svenska kyrkan kan bli något av en innovation genom att tillhandahålla ett enkelt och brukbart verktyg för att erbjuda möjligheter till dem som vill göra en ideell insats i sin egen kyrka.

En välsignelse att Volontärbyrån finns

Nu ska jag säga varför jag är så entusiastisk över Volontärbyrån och vårt samarbete med er. Det största intrycket på mig är nog att Volontärbyrån så tydligt betonar den enskildes behov före organisationens. Det är en viktig betoning som jag hoppas ska ligga högt också inom projektet Volontärbyrån i Svenska kyrkan. Betoning av att ”man mår bra av att engagera sig” är naturligtvis oerhört förpliktigande för varje organisationsstruktur som med sina medlemmar som bas agerar inom den ideella sektorn.

Jag är också fascinerad över ert obyråkratiska, enkla och självklara förhållningssätt, och imponerad över er målmedvetenhet och flexibilitet. Att företräda en traditionstyngd organisation med strukturella rötter i statliga och kommunala strukturer har inte varit helt enkelt för mig. Bäst kan det beskrivas som balans på slak lina. Medan er historia och traditionstyngd vilar på 5 års erfarenhet, vilar den jag företräder på århundradens. Jag har känt den spänningen, jag har noterat att ni också gjort det i våra samtal. Men här kommer er målmedvetenhet i sakfrågan till sin tydligaste nytta. Ibland har jag sett att ni inte förstått mina dilemman i relation till tradition och struktur, men ni har accepterat ändå. Har vi inte ur er synpunkt, kunnat välja de mest enkla och självklara vägarna, så har ni beredskap att ständigt välja den bästa av möjliga vägar.

Nu vill jag gratulera Volontärbyrån på sin 5-årsdag och överlämna en enkel, billig och praktisk gåva som gör att ni kommer att tänka på mig och Svenska kyrkan så snart ni vistas i det rum där flertalet av era intensiva, kreativa och utvecklande möten sker.

För att till sist knyta samman det hela i tre begrepp hämtade ur den kyrkliga vokabulären vill jag alltså upprepa:

Det är himmelens roligt att ha anledning att vara med här idag
Det är som ett under att vi fått kontakt med Er
Det är en välsignelse att Volontärbyrån finns

070823

JOHAN VON ESSEN
STORA SKÖNDAL

Volontärbyråns femårsjubileum

Ideellt arbete är ett omfattande samhällsfenomen eftersom drygt hälften av den vuxna befolkningen arbetar kontinuerligt ideellt, i snitt mellan 13 och 14 timmar per månad. Både den internationella och den svenska forskningen kring ideellt arbete har dominerats av att visa på dess betydelse för samhället och vad som motiverar detta arbete. Som konsekvens har en mängd mycket olikartade insatser rubricerats som ideellt eller frivilligt arbete utan att man riktigt kan sätta fingret på vad som förenar att vara idrottsledare, miljöaktivist eller volontär i Stadsmissionen. Forskare, politiker och samhällsdebattörer har definierat vad ideellt arbete är, ofta utifrån sina forskningsintressen, teoretiska eller ideologiska ståndpunkter.

En andra konsekvens är att man har intresserat sig för den nytta det ideella arbetet har för samhället. Det har setts som en demokratiskola, ett sätt att förändra samhället eller ett sätt att stärka välfärdssamhället. Men vad betyder alla dessa nedlagda timmar för dem som faktiskt utför det? Dessa två konsekvenser kan formuleras som två frågor: vad menar de som arbetar ideellt att det är, och vilken funktion fyller detta arbete i deras liv? Kort sagt, *vilken betydelse har ideellt arbete för dem som utför det?* Detta är den övergripande fråga som mitt avhandlingsarbete kretsar kring.

För att svara på denna fråga har jag intervjuat 40 personer som alla arbetar ideellt. För att fånga upp att det ideella arbetet består av en mängd mycket olikartade former av insatser ville jag att de jag skulle intervjuas gjorde helt olika saker. Jag har intervjuat en grupp som arbetar inom Svenska Naturskyddsförbundet, en väletablerad organisation som får räknas till folkrörelserna. En grupp som arbetar inom Miljöförbundet Jordens Vänner eller Alternativ stad, organisationer som är sprungna ur alternativrörelsen. En grupp föräldrar i Älvsjö AIK som arbetar som tränare och lagledare i sina barns fotbollslag. Och till sist några personer som jag kom i kontakt med via Volontärbyrån, de flesta av dem arbetar inom Röda korset. Eftersom Volontärbyrån hjälpte mig med mina intervjupersoner känns det särskilt roligt att få stå här idag på dess femårs-jubileum.

Eftersom jag är intresserad av det ideella arbetets betydelse studerar jag egentligen inte ideellt arbete. Ekonomer och sociologer studerar vad människor gör när de arbetar ideellt, hur många de är och när de gör det

etc. Jag är teolog vid Uppsala universitet och skriver i ett ämne som heter Tros och livsåskådningsvetenskap. Jag är intresserad av den betydelse människor tillskriver sitt ideella arbete eftersom det berör deras livsåskådningar, närmare bestämt deras samhällssyn och människosyn. Därmed kan man säga att jag studerar hur samhället och människan framträder ur det ideella arbetets perspektiv.

Men vad innebär det att ideellt arbete har en betydelse? Jag menar att för att ideellt arbete skall kunna ha en betydelse krävs tre saker:

För det första måste det ha ett värde i sig själv, det kan inte bara vara ett rationellt sätt att lösa vissa uppgifter som t.ex. staten och marknaden inte klarar av. Då är ju risken att ideellt arbete egentligen är en förskönande omskrivning för oavlönat förvärvsarbete eller samhällstjänst.

För det andra måste dess betydelse vara något mer än de former det ideella arbetet tar sig. För att både fotbollsträning och miljöarbete skall vara ideellt arbete måste det finansieras något som förenar dem.

För det tredje måste ideellt arbete uppvisa någon väsentlig och beständig särart, något som gör att det inte lika gärna kan uppfattas som något som hör familjelivet, företagssektorn eller den offentliga sektorn till.

Eftersom jag ställer dessa tre krav för att jag skall kunna påstå att det ideella arbetet har någon betydelse prövar jag egentligen *om* det ideella arbetet har någon betydelse, och hur den är om det finns någon sådan.

Vad blev då resultatet av dessa fyrtio samtal om vad ideellt arbete är och vad det betyder för människor? Som svar på frågan, ”vad är ideellt arbete?” utkristalliserade sig fem teman:

Ideellt arbete är oavlönat

Intervjupersonerna talar om ideellt arbete som en form av arbete, men eftersom förvärvsarbetet utgör normen för arbete utgör frånvaron av pengar en viktig markör för att kategorisera det intervjupersonerna gör som ideellt arbete och inte som under- eller obetalt förvärvsarbete. Det hindrar dock inte att ideellt arbete kan ge fördelar eller vara stimulerande på olika sätt, ideellt arbete är inte oförenligt med egennyttan, gränsen går vid pengar. Därmed fyller pengar en viktig symbolisk funktion som gräns mellan det ideella arbetet och förvärvsarbete.

Eftersom det ideella arbetet avgränsas mot pengar är det varken underställt tvånget att försörja sig eller instrumentellt, pengar har ju en förmåga att instrumentalisera arbetet. Eftersom ideellt arbete inte är av nödvång och inte uttrycker för girighet kan vara uttryck för godhet och originalitet eller autenticitet. Med det menas att det är en handling jag är fri att välja och att själva handlingen är ett uttryck för något jag tycker.

Att ideellt arbete ger uttryck för det som är autentiskt är något många intervjupersoner ger uttryck för. Det innebär att ideellt arbete inte står i konflikt till individualiseringen, något som många forskare ägnat sig åt att studera och oroa sig för. Snarare tycks ideellt arbete vara ett sätt att uttrycka sin individualitet. Eftersom många intervjupersoner ger uttryck för en stark kontrast mellan en degenererad överflödkultur och det ideella arbetet blir det sätt att visa upp en individualitet eller sin autenticitet gentemot samhället.

Ideellt arbete är till nytta för någon annan.

Att det ideella arbetet är för någon annans väl eller har mottagarnytta är inte bara ett viktigt motiv till ideellt arbete, det skiljer det från att vara en fritidssysselsättning. Att det ideella arbetet också inbegriper ”den andre” gör det till något annat än en hobby som intervjupersonerna konsumerar för nöjes skull. Men dem man vill vara till nytta måste också vara främmande i någon mening, de kan inte ingå i den egna familjen eller vänkretsen för då uppfattas det som något annat. Ideellt arbete måste alltså ha mottagarnytta för någon på tillräckligt stort avstånd från den egna sfären.

Om det ideella arbetet inte skulle vara till nytta menar intervjupersonerna att det är meningslöst. Och sträcker sig inte nyttan utanför den egna privata sfären uppfattas det som privatlivets självklara tjänster och gentjänster, och då är det inte ideellt arbete. Eftersom det ideella arbetet uppfattas som meningslöst om det inte är till nytta menar jag att man kan se det som dess meningskomponent.

Att den andres nytta spelar en så central roll för det ideella arbetets betydelse ger det ett instrumentellt värde, nyttan kan ju ”levereras av vem som helst” (Hultén & Wijkström 2006 s.8). Om det är den andres nytta som egentligen ger det ideella arbetet mening skulle det kunna ersättas med någon annan verksamhet som gjorde samma nytta, men effektivare. Intervjupersonerna värjer sig dock för denna tanke, snarare verkar målmening vara ett bättre sätt att beskriva mottagarnyttans funktion. Det finns ett mål som ger det ideella arbetet mening, men målet måste vara sådant att det inte låter sig uppfyllas på ett enkelt sätt. Jag menar därför att det ideella arbetets betydelse inte uttöms av dess nytta. Nyttan är ett slags transcendent mål, vars syfte är att ge mening utan att för den skull uppfyllas. Om detta är en riktig tolkning har ideellt arbete en betydelse som går utöver dess instrumentella värde.

Ideellt arbete är frivilligt

Att intervjupersonerna så starkt betonar att det ideella arbetet måste vara till nytta gör att man skulle kunna tänka sig att det är förpliktigande. Men så gott som alla hävdar att det är de själva som kan avgöra om de skall

arbetar ideellt och att det är det egna välbefinnandet som avgör hur mycket man bör arbeta ideellt. Även de miljöaktivister som kämpar mot växthuseffekten och de krympande regnskogarna svarar att man bör arbeta ideellt så länge det känns bra. Denna uppfattning tycks vara lika viktig som att det ideella arbetet måste vara till nytta för att vara meningsfullt, vilket kan uppfattas som motsägelsefullt.

Att intervjupersonerna hänvisar till välbefinnandet istället för medborgardygder för att avgöra hur mycket man bör arbeta ideellt tycks stärka vad en del pessimistiska samhällsforskare, nämligen att människor i allt mindre grad bryr sig om det gemensamma goda och i allt högre om det egna välbefinnandet. Jag menar dock att resultaten inte måste tolkas i denna riktning. Jag tror att det snarare är så att det är så viktigt att det ideella arbetet är ett autentiskt uttryck för dessa människor att det inte är möjligt att hänvisa till medborgardygder, politiska uppfattningar eller någon ideologi. Det ideella arbetet måste vara ett uttryck för dem som individer, de måste hänvisa till sig själva när de skall svara på frågan vad som skall avgöra hur mycket man bör arbeta. För att få ihop denna ekvation skildrar människan som naturligt god, får bara människor agera fritt kommer de att hjälpa andra. När de säger att det är deras välbefinnande som avgör betyder det att det är ett uttryck för deras autentiskt goda natur. Jag menar att intervjupersonerna ger uttryck för en optimistisk människosyn och att det ideella arbetet är uttryck för människors naturliga godhet.

Ideellt arbete är ett personligt engagemang

Genom att tala om det ideella arbetet som ett engagemang fäster intervjupersonerna det vid sin egen person, de talar om det som något de tror på, brinner eller kämpar för. Några intervjupersoner säger att deras ideella arbete är uttryck för en ideologi eller livsåskådning, men de säger att det är ett uttryck för den egna och inte organisationens, ideologi. Ideologin är något som de tror på och som handlar om den stora världen. Därmed har den funktionen att förbinda dem som personer med samhället, naturen eller världen.

Ideellt arbete uppfattas ju av många intervjupersoner som uttryck för en naturlig godhet, därför var det intressant att diskutera med dem hur de såg på ideologier som de tar avstånd från men som finns inom civilsamhället. När dessa frågor aktualiseras kom det ideella arbetets begreppsliga godhet i konflikt med idéer som intervjupersonerna uppfattade som stötande. Ingen löser denna konflikt, vilket inte var att vänta. Däremot var det intressant att se hur spänningen mellan den abstrakta universalism och de partikulära samhällsvisioner som präglar civilsamhället (Alexander 1998b s.97) spontant friläggs i några av intervjuerna.

Alla intervjupersoner uppfattar staten på samma sätt, den är neutral och självklar. En mindre grupp beskrev det ideella arbetet som ett sätt att utmana staten för att på så sätt utvidga politiken och demokratisera samhället. De flesta intervjupersonerna beskrev det ideella arbetet som ett alternativ eller komplement till den nödvändiga men opersonliga staten. Genom att arbeta ideellt kan de lösgöra sig ur anonymiteten och agera utanför sin privata sfär med bibehållen autenticitet. En del samhällsforskare har oroat sig för att en stor och anonym stat skall stå i motsatsställning till ideellt arbete och medborgerligt engagemang. Men för de flesta av intervjupersonerna hotar inte staten deras ideella arbete, den är snarare en förutsättning eftersom det är i kontrast till den anonyma staten som det ideella arbetet kan vara autentiskt.

Ideellt arbete är organiserat.

Endast någon enstaka intervjuperson svarade att det ideella arbetet måste vara organiserat. Trots det har jag fogat detta sista tema till de andra fyra. Så mycket av det intervjupersonerna säger förutsätter att det är organiserat som en implicit premis för att vara begripligt. Eftersom det ideella arbetet sker inom ramen för en formell ideell organisation kan det dels frigöras från privatlivets relationer och dels är det ett sätt att närma sig de anonyma människor intervjupersonerna vill vara till nytta. Eftersom organisationen har denna dubbla funktion är den nödvändig för det ideella arbetet. Organisationen avgränsar det ideella arbetet från det anonyma samhället och den intima familjen. Det innebär att intervjupersonerna inte uppfattar vård av äldre anhöriga eller hjälp till vänner som ideellt arbete. Snarare förknippas sådana handlingar med tvång och plikt.

Det ideella arbetets särart är minst uttalat i kontrast till privatlivet eftersom handlingar i båda sammanhangen tillskrivs omtanke och empati, det är också därför som organisationen fyller en så viktig funktion för att avgränsa det ideella arbetet från den privata sfären. Det är i relation till familjesfären som mäns och kvinnors tolkning av det ideella arbetets betydelse skiljer sig som mest. För några av männen är familjen den trygga tillflyktsort man återvänder till efter att ha befunnit sig i det offentliga. För flera kvinnor är det ideella arbetet en möjlighet att komma ur ett trångt familjeliv och kunna tillgodose sina egna behov.

Skulle jag sammanfatta dessa fem teman i en mening skulle jag uttrycka det som att ideellt arbete är människors *autentiska handlande för den andres väl i ett offentligt sammanhang*.

Är dessa fem teman oberoende av om man är fotbollsförälder, miljöaktivist eller arbetar i Röda korset? Alla intervjupersoner stämmer

inte in i alla dessa teman. Att ideellt arbete är oavlönat och att det måste vara till nytta är alla i princip överens om. Därefter är alla inte lika eniga, även om majoriteten av intervjupersonerna beskriver ideellt arbete så att det är förenligt även med de andra temana. Däremot måste alla förhålla sig till dessa fem teman, även om man inte instämmer i dem eller ger dem samma betydelse kan de ses som det ideella arbetets grammatik, den fenomenologiska grundstruktur som utgör det ideella arbetets betydelse.

Vilken funktion har då ideellt arbete för intervjupersonerna?

För många intervjupersoner är ideellt arbete **ett kvalificerat sammanhang**. Det är i någon väsentlig mening, något annat än familjen, den vardagliga rutinen, konsumtion, politik, förvärvsarbetet eller överlevnadens nödtvång. Det är inte bara annorlunda än andra sammanhang, det är också något mer som kan ge mening.

Att göra ett avtryck genom att påverka världen

En grupp intervjupersoner säger att det ideella arbetet har funktionen att vara ett sätt att påverka, förbättra eller bidra till samhället. Några talar om världen och andra om sitt lokala sammanhang, de flesta talar dock om samhället i allmänna ordalag.

Så gott som alla som talar om det ideella arbetets funktion som samhällspåverkan beskriver det så att det är själva formen som gör att det kan ha denna funktion, som ideellt arbete är det personligt. Någon vill dra sitt strå till stacken, någon annan talar om att göra en skillnad, en tredje talar om att hon varit med och gjort sådant som fått betydelse. De talar inte bara eller ens främst om vad de åstadkommer, de talar om sitt bidrag. De talar om samhällsengagemanget som ett sätt att göra ett personligt avtryck i det större och gemensamma samhälle de ingår i.

Det ideella arbetet ger därmed möjlighet till ett personligt engagemang i ett större och gemensamt sammanhang. Det är ett sätt att handla så att de egna uppfattningarna och den personliga samhällsvisionen gör avtryck i något som är större än den egna privata sfären, ideellt arbete blir därmed ett sätt att uttrycka sin identitet.

Att få en social position och att få vara bland likar

Några intervjupersoner arbetar ideellt med att påverka eller bidra till det lokala sammanhang de lever i. Det gäller som vi redan har sett fotbollsföräldrarna som tränar de egna barnen och deras kamrater. Genom sitt ideella arbete lär de känna många barn och deras föräldrar och blir därför kända personer i sitt lokala sammanhang.

Att få vara nyttig och behövd

Att få vara nyttig och behövd är också ett viktigt tema när intervjupersonerna talar om det ideella arbetets funktion. När intervjupersonerna talar om att det är betydelsefullt att vara behövd, handlar det om att få ge till enskilda individer. Att man tycker att det är betydelsefullt att vara till nytta och behövd beror inte på vilken organisation man verkar inom eller vilken arbetsuppgift man har, det är ett genomgående tema.

Att få använda sin kompetens och att kunna göra världen begriplig

Det ideella arbetet är betydelsefullt om det påverkar samhället eller hjälper en människa, men arbetet i sig har också betydelse. Några intervjupersoner säger att det ideella arbetet är betydelsefullt för dem för att de får använda sina kunskaper och färdigheter på ett sätt som berör fler än dem själva.

Att i sitt ideella arbete få handla efter sin övertygelse är att göra verkligheten begriplig. Att förstå verkligheten och uppleva den som meningsfull inbegriper inte bara att förstå eller lära sig utan också att handla i enlighet med vad man tycker och vad man tror sig veta. Det ideella arbete ger utrymme för detta sätt att göra verkligheten begriplig.

Det ideella arbetets existentiella betydelse

Några intervjupersoner talar om att ideellt arbete har funktionen att göra den egna livshistorien meningsfull. En kvinna har vuxit upp i en relativt välbärgad familj som utlandssvensk i fattiga utvecklingsländer. Hon känner stor tacksamhet för allt hon fått under sin uppväxt och vill på något sätt ge tillbaka. I sitt ideella arbete kan hon göra det.

Det ideella arbetet kan också vara ett sätt att komma tillrätta med upplevelser av förluster. En kvinna säger att hon får ångest av alla hemska saker hon läser om i tidningen och att försöka förändra världen och kämpa mot orättvisor är hennes ideella arbete ett sätt för henne att hantera ångesten.

